

Eduskunnan asunto- ja ympäristöjaosto, 20.10.2023 klo 9.30**LAUSUNTO: Valtion talousarvio vuodelle 2024,****TEEMA: momentti 35.10.52 Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien rahoitus ja rahoituksen mahdolliset kipupisteet. Korjausvelan määrä ja miten sen purkaminen etenee****Luontopalvelujohtaja Henrik Jansson, Metsähallitus****Momentti 35.10.52 (YM)****Yleistä**

Metsähallituksen luontopalvelut (jäljempänä Luontopalvelut) kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunnon koskien rahoitusta, rahoituksen mahdollisia kipupisteitä sekä korjausvelan määrää ja purkamisen etenemistä.

Luontopalvelujen saama valtion budjettirahoitus on suurimmaksi osaksi ympäristöministeriön momentilla 35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät. Momentilta rahoitetaan kansallispuistojen, muiden luonnonsuojelualueiden, luonnonsuojeluun varattujen alueiden, erämaa-alueiden ja kulttuuriperintökohteiden hoitoa sekä uhanalaisten eliölajien ja luontotyyppien suojelua. Hallituksen esityksessä vuoden 2024 budjettiin on momentille 35.10.52 esitetty yhteensä 48,1 milj. € (52,9 milj. € vuonna 2023), josta ns. perusrahoituksen osuus on 42,2 milj. € ja kertaluonteisen määrärahan 5,9 milj. € (ARVO-hanke 1,9 milj. € ja Helmi-ohjelma 4,0 milj. €).

Tuottavuuden parantaminen

Petteri Orpon hallitusohjelmassa korostetaan tuottavuuden parantamista. Luontopalvelut on kehittänyt aktiivisesti toimintansa tuottavuutta seuraavilla tavoilla:

- kiinteistöomaisuuden systemaattinen läpikäynti, jonka seurauksena puretaan ja myydään kiinteistöjä
- ostopalvelujen lisääminen ja hankintojen keskittäminen
- asiakas- ja kysyntälähtöisen ja tiimiohjautuvan toimintatavan kehittäminen
- johtamisjärjestelmän uudistaminen
- tiedolla johtamisen ja tilannekuvapalvelun kehittäminen edistämään luontokohteiden ylläpitoa ja kestäväää käyttöä
- digitaalisuuteen ja datan hyödyntämiseen liittyvien kyvykkyyksien luonti ja kasvattaminen
- tuottavuuden lisäämiseen tähtäävä toimintatapaselvitys, jonka fokuksessa on toiminnan automatisointi, yhdenmukaistaminen, tehostaminen sekä siirtyminen jatkuvan parantamisen toimintamalliin, jonka myötä manuaalisyö vähenee tuoden prosessitehokkuutta, virheiden määrän vähentymistä ja datan laadun parantamista
- toiminnan tehokkuutta ja yhteen toimivuutta lisäävä arkkitehtuuri- ja teknologiaselvitys yhteisen MH:n vastuulla olevan tietojärjestelmäkokonaisuuden uudistuksen osalta

Metsähallitus on käynnistänyt 18.10.2023 muutosneuvottelut Luontopalveluissa ja konserniyksiköissä. Muutosneuvotteluiden taustalla on tarve uudistaa toimintaa ja sopeuttaa taloutta. Luontopalvelut suunnittelee toimintansa uudelleenjärjestämistä valtakunnallisten arvovirtojen pohjalta asiakas- ja kysyntälähtöisesti. Suunnitellut uudistukset tähtäävät toiminnan sujuvoittamiseen ja tehostamiseen mm. digitalisaation ja tiedolla johtamisen tuomien mahdollisuuksien kautta. Toimintatapauudistuksella pyritään sopeuttamaan toimintaa nykyiseen rahoituskehikseen. Lisäksi haetaan kykyä mukautua vaihtuviin rahoitustilanteisiin mm. ostopalvelujen käyttöä lisäämällä. Lisäksi Luontopalveluissa on meneillään tietojärjestelmä- ja arkkitehtuuriuudistukseen tähtäävän JHT Arvo -hankkeen käynnistyminen. Toimintaympäristön muutosnopeuden lisääntyessä Luontopalvelujen digikokonaisuuden ketterä ja kokeileva kehitys tukee rakenteiden ja toimintatapojen uudistumista tarjoten joustavia, asiakaslähtöisiä ratkaisuja palvelujen tuottamiseen. Luontopalvelut on ehdottanut JTS 2024-2027 esityksessä 0,9 milj. € lisärahoitusta digikokonaisuuden kehittämiseen. Haettu rahoitus täydentää Luontopalvelujen digikokonaisuuden kehittämisen kokonaisrahoitustarvetta.

HELMI-elinympäristöohjelma

Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan Suomi vastaa luontopolitiikallaan kansainvälisiin sitoumuksiin ja tavoittelee luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämistä mm. jatkamalla Helmi-ohjelmaa. Suojelualueiden hoidolla on erittäin merkittävä rooli, jotta Helmi-ohjelmaan liittyvät ennallistamisen ja luonnonhoidon tavoitteet saavutetaan vuoteen 2030 mennessä. Luontopalvelut kiittää, että talousarvioesityksessä osoitettu 4 miljoonan euron lisärahoitus mahdollistaa ohjelman jatkamisen. Luontopalvelut haluaa kuitenkin muistuttaa, että Helmi-ohjelman tavoitteiden saavuttaminen vuoteen 2030 edellyttää vähintään 10 miljoonan euron vuosittaisen lisärahoituksen saamista (JTS 2024-2027).

Korjausvelka luonnon virkistys- ja matkailukäytön kohteilla

Virkistys- ja matkailukäytön infran korjausvelaksi arvioitiin vuoden 2019 alussa 39,4 miljoonaa euroa. Tätä korjausvelkaa poistettiin vuosina 2019-2022 suunnitelmallisella ohjelmalla, käyttäen Luontopalvelujen perusrahoituksen lisäksi tulevaisuusinvestointi-, lisätalousarvio- ja eduskunnan jakovararahoituksia sekä osia eräistä EU- hankerahoituksista. Vuoden 2022 loppuun mennessä korjausvelkaa lyhentäviin toimenpiteisiin käytettiin ennakoidun mukaisesti 39 miljoonaa euroa. Kuluvana vuonna korjausrakentamisen hankkeita on toteutettu merkittävästi edeltäviä vuosia vähemmän, erillisrahoitusten päättymien vuoksi.

Reittien, rakennusten ja rakennelmien ylläpidon varmistaminen ja uuden korjausvelkamassan syntymisen estäminen tarvitsee kestävää rahoitusta. Siksi Luontopalvelut on ehdottanut JTS 2024-2027 esityksessä pysyvää tasokorotusta 5 milj. €/vuosi. Näin voidaan turvata virkistys- ja matkailupalvelujen kestävä taso ja estää uuden korjausvelan muodostuminen ja mahdollistaa tarvittavat investoinnit luontokohteilla. Ilman lisärahoitusta maasto- ja asiakaspalveluita joudutaan supistamaan.